

Au apus vremurile când doar călugării hotărau cum anume s-ar cuveni să fie practicat budismul. Persoane din toate categoriile sociale – educatori, oameni de știință, administratori – ar trebui să se adune pentru a discuta problema reînsuflețirii budismului în epoca modernă pe care o străbatem.

Învățăturile lui Buddha au două niveluri, înțelepciunea și mijloacele practice – sau, cu alte cuvinte, înțelegerea adevărului și acțiunea efec-tivă *în prezent*.

„Înțelepciunea“ înseamnă cunoașterea cauzalității sau vacuității, iar „mijloacele practice“ se referă la acțiunea nonviolentă sau la practicarea compasiunii.

Dar ce este, de fapt, vacuitatea? Este viziunea conform căreia toate fenomenele trebuie înțelese ca fiind interdependente. Această idee reprezintă nucleul învățăturilor lui Nāgārjuna* despre „calea de mijloc“. Nimic nu apare fără o cauză.

Aici există un contrast față de credința creștinilor într-un creator divin al tuturor lucrurilor. În religia budistă, înțelegem că toate lucrurile sunt generate prin cauză și efect. Fericirea,

* Unul dintre cei mai importanți filozofi budiști din toate timpurile. A fondat școala Madhyamaka din cadrul budismului Mahāyāna.

„Învățăturile lui Buddha au
două niveluri – înțelegerea
adevărului și acțiunea
efectivă *în prezent.*“

suferința și oricare fenomen apar ca urmare a unor cauze specifice. Toate lucrurile iau naștere nu prin ele însele, ci din cauzele lor.

Cauzalitatea se referă la faptul că toate lucrurile sunt interdependente. Vacuitatea nu înseamnă non existență; înseamnă că toate lucrurile ființează în interiorul cauzalității. *Niciunul dintre lucruri nu are o natură proprie*; ele nu există în sine, ci sunt interdependente.

În concepția budistă, sunt importante atât înțelepciunea vacuității, cât și practicarea compasiunii. Bunătatea și compasiunea reprezintă esența budismului.

Vacuitate și compasiune

Care este legătura între vacuitate și compasiune? Unii călugări budiști înțeleg și pot expune doctrina vacuității, dar în mod evident le lipsește compasiunea față de ființele simțitoare care se află în suferință. În cazul acestora, există o înțelegere a adevărului, dar nu și acțiune concretă, efectivă.

Dacă un om înțelege cu adevărat vacuitatea, atunci compasiunea se ivește de la sine, în mod firesc; dacă nu se întâmplă astfel, înțelegerea acelei persoane este deficitară.

„Dacă un om înțelege
cu adevărat vacuitatea,
atunci compasiunea
se ivește de la sine,
în mod firesc.“

Deși vacuitatea înseamnă că toate lucrurile sunt interdependente, adesea este interpretată greșit ca semnificând non existență. În cazul în care vom reuși să ne aprofundăm înțelegerea asupra vacuității, compasiunea va apărea în mod natural, fiindcă toate lucrurile sunt interdependente și interconectate prin cauzalitate.

Dar cum se face că această compasiune apare ca o consecință firească? În opinia mea, aici se ascunde o problemă delicată.

În ceea ce privește înțelegerea vacuității, există patru școli filozofice distincte: Sarvāstivāda, Sautrāntika, Yogācāra și Madhyamaka. Primele două îmbrățișează filozofii Hīnayāna, iar ultimele, filozofii Mahāyāna independente; cei care studiază budismul Mahāyāna trebuie să le învețe pe toate patru. Cea din urmă, Madhyamaka, se

împarte, la rândul ei, în școlile Svātantrika și Prāsangika.

Pentru a înțelege vacuitatea profundă, trebuie să identificăm diferența subtilă dintre viziunile despre non-sine evidențiate în școlile Yogācāra, Svātantrika și Prāsangika. Cea mai profundă și mai înaltă vacuitate, în accepțiunea școlii Prāsangika, este interpretarea potrivit căreia toate lucrurile există în funcție de cauze și condiții.

Cu alte cuvinte, nimic nu există în sine. Mai degrabă, existența este înțeleasă într-o asemenea manieră încât toate lucrurile apar în mod dependent de cauze și condiții. În această viziune despre cauzalitate, orice lucru este dependent de alte lucruri, iar noi putem percepe realitatea doar prin intermediul cauzalității.

„Toate lucrurile
există în funcție de
cauze și condiții.“

„Orice lucru este
dependent de alte
lucruri. Noi percepem
realitatea doar prin
intermediul cauzalității.“